EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJA

Briuselis, 22.4.2009
KOM(2009)163 galutinis

ŽALIOJI KNYGA

Bendrosios žuvininkystės politikos reforma

ŽALIOJI KNYGA

Bendrosios žuvininkystės politikos reforma

TURINYS

1. Europos žuvininkystės vizija iki 2020 m. ... 4

2. Įvadas ... 4

3. Dabartinė bendroji žuvininkystės politika ir jos rezultatai ... 6

4. Penkių struktūrinių politikos trūkumų pašalinimas ... 8

4.1. Giliai įsišaknijusios laivynų perteklinio pajėgumo problemos sprendimas ... 8

4.2. Politikos tikslų siekimas ... 9

4.3. Sprendimų priėmimo sistemos pagrindimas pagrindiniais ilgalaikiais politikos principais ... 10

4.4. Sektoriaus skatinimas prisiimti didesnę BŽP įgyvendinimo atsakomybę ... 12

4.5. Įsipareigojimų vykdymo kultūros formavimas ... 13

5. Tolesnis ES žuvininkystės valdymo tobulinimas ... 14

5.1. Ar atskira žvejybos sistema padėtų apsaugoti nedidelius pakrančių regionų laivynus? ... 14

5.2. Kaip kuo geriau išnaudoti žuvininkystės išteklius? ... 15

5.3. Sąlyginis stabilumas ir teisė žvejoti pakrančių regionuose ... 16

5.4. Prekyba ir rinkos. Nuo žuvų sužvejojimo iki jų patiekimo vartotojui ... 17

5.5. Bendrosios žuvininkystės politikos integravimas į įvairias jūrų politikos sritis ... 19

5.6. Žinių pagrindas formuojant politiką ... 20

5.7. Struktūrinė politika ir viešoji finansinė parama ... 21

5.8. Išorės aspektai ... 22

5.9. Akvakultūra ... 25

6. Tolesni žingsniai ... 25

7. Išsakykite savo nuomonę ... 26

8. Santrumpos ... 27

1. EUROPOS ŽUVININKYSTĖS VIZIJA IKI 2020 M.

Žuvų – pagrindinio kokybiškų gyvūninių baltymų ir sveikų riebalų šaltinio – rinka vėl auga, o žuvį į savo valgiaraščius reguliariai įtraukia daugiau kaip pusė milijardo europiečių. Anksčiau nuolat mažėjęs Europos laivynų sužvejojamų žuvų kiekis nustojo mažėti apie 2015 m. Nors Europa ir toliau importuoja daug žuvų, ši tendencija pradeda keistis priešinga linkme. Europoje sužvejotas arba pateiktas žuvis vartotojai laiko labai kokybiška produkcija.

Nesuvaldomas išteklių pereikvojimas, kurio poveikis pakrančių regionų ekonomikai buvo labai didelis, – jau praeityje. Beveik visi Europos žuvų ištekliai atkurti iki didžiausio tausią žvejybą užtikrinančio sužvejotų žuvų kiekio. Daugelio išteklių atžvilgiu tai reiškia, kad, palyginti su 2010 m. ištekliais, jie labai išaugo. Iš šių didesnių žuvų populiacijų, kurias sudaro subrendusios ir didesnės žuvys, žvejai uždirba daugiau. Pakrančių bendruomenių jaunimas žvejybą vėl laiko patraukliu ir pastoviu pragyvenimo šaltiniu.

Europos žvejybos pramonė pasidarė daug tvirtesnė finansiškai. Laivynų pramonės sektorius yra veiksmingas ir nepriklauso nuo viešosios finansinės paramos. Žvejojama aplinkos neteršiančiais laivais, o laivynų dydis proporcingas leidžiamam suvejoti žuvų kiekiui. Tačiau ir smulkieji žvejai vietos vartotojams toliau tiekia kokybiškas šviežias žuvis, parduodamas paženklintas kokybę ir kilmę patvirtinančiomis etiketėmis, dėl kurių žvejų tiekiamoms žuvims suteikiama didesnė vertė. Kadangi nuolat didėja pakrančių regionuose gyvenančių europiečių dalis, didėja ir kokybiško vietoje pagaminto maisto paklausa. Be to, smulkiųjų žvejų darbas yra daug geriau integruotas į kitus pakrančių regionų bendruomenėms svarbius ekonomikos sektorius. Šio sektoriaus gamybos ir prekybos grandinėje užtikrinama, kad visais etapais, įskaitant žuvų sužvejojimo ir jų pateikimo vartotojams etapus, valdžios institucijoms ir vartotojams teikiama visa informacija apie žaliavų kilmę. Europos akvakultūros sektorius taip pat yra svarbus žuvų tiekėjas Europos vartotojams; jis toliau pirmauja technologijų plėtros srityje, o šio sektoriaus praktinė patirtis bei technologijos perduodamos už Europos ribų.

Europos Sąjungos bendroji žuvininkystės politika (BŽP) supaprastinta – ją valdyti dabar yra daug pigiau ir paprasčiau. Žvejai gali aktyviau dalyvauti priimant specifinius techninius sprendimus. Žvejybos veiklos vykdytojai skatinami veikti atsakingai, tačiau taip pat siekiama, kad jie įrodytų, jog laikosi pagrindinių BŽP principų. Suinteresuotosios šalys visapusiškai dalyvauja politikos įgyvendinimo sprendimų priėmime ir diskusijose. Žuvininkystės kontrolė dabar yra daug veiksmingesnė.

ES toliau dirba už Europos ribų, siekdama visame pasaulyje skatinti tinkamą jūrų valdymą ir atsakingą žvejybą. Dabar susitarimuose su trečiosiomis valstybėmis pirmenybė teikiama Europos indėlio į vietos žvejybos plėtrą didinimui, investicijoms ir tinkamam jūrų valdymui. Įgyvendinamos žuvų išteklių kontrolei ir moksliniam stebėjimui gerinti skirtos naujos regioninės programos, kuriose dalyvauja dauguma didžiųjų pasaulio žvejybos šalių.

2. ĮVADAS

Pirmiau aprašyta ateities vizija visiškai neatitinka tikrovės – ištekliai pereikvojami, laivynų pajėgumas perteklinis, subsidijų teikimo sistema sudėtinga, ekonomikos

atsparumas menkas, o Europos žvejų sužvejojamų žuvų kiekis sumažėjęs. Dabartinė BŽP įgyvendinta nepakankamai gerai, kad tų problemų būtų išvengta.

Tačiau Komisija mano, kad įgyvendinus išsamią visas grandis apimančią bendrosios žuvininkystės politikos (BŽP) reformą ir iš naujo sutelkus žuvininkystės sektoriaus pastangas būtų galima paskatinti didelius pokyčius, kurie būtini dabartinei padėčiai pakeisti. Tai neturėtų būti dar vienas etapas ar atskira reforma, o esminis pokytis, dėl kurio būtų pašalintos pagrindinės užburto rato, iš kurio pastaraisiais dešimtmečiais negali ištrūkti Europos žuvininkystės sektorius, priežastys.

Žvejybos sektorius yra pagrindinis sektorius, Europos piliečiams tiekiantis maistą ir palaikantis Europos pakrančių teritorijų gyvybingumą. Užtikrinti šio sektoriaus ateitį yra ir toliau turi būti svarbus Europos Sąjungos politikos tikslas. Ši ateitis turėtų būti užtikrinta atsižvelgiant į toliau aprašytas sudėtingas ir kintančias aplinkybes.

Europos žuvų ištekliai jau kelis dešimtmečius pereikvojami, o žvejybos laivynai turimiems ištekliams žvejoti vis dar per dideli. Tokios aplinkybės reiškia, kad per daug laivų siekia sužvejoti žuvų išteklius, kurie ir taip negausūs, ir kad kai kurios Europos laivynų dalys yra ekonomiškai negyvybingos. Dėl to nuolat mažėja Europos vandenyse žvejojamų jūros gėrybių kiekis – daugiau nei pusė Europos rinkoje suvartojamų žuvų šiuo metu importuojama. Dėl nuolat kintančių naftos kainų ir finansų krizės žuvininkystės sektorius ekonomikos atžvilgiu neatsparus.

Žuvininkystės sektorius daugiau negali būti atskirtas nuo platesnės jūrų aplinkos ir nuo kitos su jūrų veikla susijusios politikos. Žuvininkystės sektoriaus sėkmė labai priklauso nuo galimybės patekti į jūrų erdvę ir nuo jūrų ekosistemų sveikatingumo. Klimato kaita jau daro poveikį Europos jūroms ir sukelia žuvų išteklių gausos ir pasiskirstymo pokyčius. Padidėjusi ir konkurencija dėl jūrų erdvės, nes vis didesnės mūsų jūrų ir pakrančių teritorijos skiriamos kitoms reikmėms. Žvejybos ekonomiką stipriai įtakoja platesnės pakrančių regionų bendruomenių užimtumo ir pakrančių regionų plėtros tendencijos, įskaitant naujų sektorių, teikiančių persitvarkymo ar pajamų įvairinimo galimybes, formavimąsi. Todėl būtina, kad persvarstydami BŽP mes visi naujai pažvelgtume į platesnę jūrų padėtį, atsižvelgdami į integruotąją jūrų politiką (IJP) ir jos aplinkosaugos ramstį – Jūrų strategijos pagrindų direktyvą[1].

Vis geriau suvokiama didelė mūsų vandenynų ir jūrų reikšmė, bet didėja ir poreikis juos apsaugoti ir tausiai naudoti. Todėl visame pasaulyje kur kas daugiau dėmesio skiriama ekologiniam žuvininkystės tvarumui. 2002 m. vykusiame pasaulio vadovų susitikime dėl darnaus vystymosi išdėstyti konkretūs žuvininkystės valdymo tikslai, įskaitant tikslą iki 2015 m. žuvų išteklius atkurti iki didžiausio tausią žvejybą užtikrinančio sužvejotų žuvų kiekio (angl. MSY)[2], kurio turi laikytis visos žuvininkystės valdymo institucijos. Jungtinės Tautos taip pat ėmėsi svarbių veiksmų, kad sumažintų žuvininkystės atviroje jūroje poveikį. ES ir pasaulyje susirūpinimas

---

1 2008 m. birželio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/56/EB, nustatanti Bendrijos veiksmų jūrų aplinkos politikos srityje pagrindus (Jūrų strategijos pagrindų direktyva) (OL L 164, 2008 6 25).

2 Didžiausias tausią žvejybą užtikrinantis sužvejotų žuvų kiekis (angl. MSY) – didžiausias per metus sužvejojamų žuvų kiekis, kurį kasmet vidutiniškai galima išžvejoti iš atitinkamo ištekliaus, nepadarant neigiamo poveikio žuvų ištekliaus produktyvumui. Jei trumpuoju laikotarpiu bus žvejojama viršijant MSY, ilguoju laikotarpiu sumažės žvejybos galimybių, nes žuvų išteklius bus išžvejotas.

dėl aprūpinimo maistu nuolat didėja, todėl dar svarbiau yra gamtos išteklius valdyti ir naudoti atsakingai, nerizikuojant jų ateitimi. Atsižvelgiant į poreikį mažinti išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį, vis sunkiau pateisinti žvejybą kai kuriais žvejybos būdais, kuriuos taikant sunaudojama daugiausia kuro.

Šie rūpesčiai vis aktualesni vartotojams ir perdirbimo bei mažmeninės prekybos sektorių atstovams; jie reikalauja garantijų, kad jų vartojamos ir parduodamos žuvys kilusios iš tinkamai valdomų ir tausiai naudojamų žuvininkystės išteklių.

Europos žvejybos veikla turi būti aiškiai grindžiama ekonomiškai veiksmingais principais. Laivynai turi didinti savo ekonominį atsparumą ir prisitaikyti prie aplinkos bei rinkų pokyčių. Kai kurių prisitaikymo veiksmų jau imtasi, įskaitant savanorišką laivų veiklos nutraukimą ir perėjimą prie tokių žvejybos būdų, kuriuos taikant sunaudojama mažiau kuro. Imtasi iniciatyvų, kuriomis siekiama pagerinti kokybę, vartotojų informavimą ir pasiūlos atitiktį paklausai, kad būtų padidintas ekonomikos gyvybingumas. Tačiau šie veiksmai sudaro tik mažą dalį veiksmų, kurių būtina imtis siekiant prisitaikyti prie pokyčių ir atkurti šio sektoriaus ekonomikos gyvybingumą.

ES sutartyse žuvininkystės valdymas – viena iš Bendrijos išskirtinės kompetencijos sričių. Taip yra todėl, kad žuvys perplaukia iš vienos valstybės nacionalinei jurisdikcijai priklausančių vandenų į kitos valstybės nacionalinei jurisdikcijai priklausančius vandenis, o žvejai jas žvejoja nuo daug anksčiau nei buvo nustatytos išskirtinės ekonominės zonos (IEZ) ir parengta BŽP. Mums bendrai priklauso jūrų ekosistemos, nuo kurių priklauso mūsų žuvininkystė. Todėl vieno laivyno veikla daro tiesioginį poveikį būsimoms kitų laivynų, žvejojančių tų pačių išteklių žuvis ir tose pačiose ekosistemose, žvejybos galimybėms. Žuvininkystės produktų prekyba taip pat yra labai integruota.

Šiuo metu prasideda naujas BŽP reformos etapas. Šios žaliosios knygos tikslas – paskatinti diskusijas dėl reformos, kad Komisija gautų grįžtamosios informacijos ir nustatytų savo darbo kryptis.

3. DABARTINĖ BENDROJI ŽUVININKYSTĖS POLITIKA IR JOS REZULTATAI

Pagrindiniai BŽP pakeitimai 2002 m.:

- pereita prie ilgalaikės žuvininkystės valdymo perspektyvos rengiant išteklių atkūrimo ir valdymo planus;
- sustiprintas įpareigojimas užtikrinti, kad į žuvininkystės valdymo strategiją būtų įtraukti su aplinka susiję aktualūs klausimai;
- įsteigus regionines patariamąsias tarybas (RPT) paskatintas suinteresuotųjų šalių dalyvavimas;
- parengta nauja laivynų politika, pagal kurią atsisakyta privalomų tikslų mažinti laivynų pajėgumą, o tie tikslai pakeisti nacionaliniais apribojimais, į kuriuos atsižvelgdamos valstybės narės gali laisvai rinktis, kaip vykdyti savo laivynų politiką;

– nustatytos žvejybos pastangos, pavyzdžiui, apribotas dienų, kuriomis laivas gali vykdyti žvejybos veiklą jūroje, skaičius; tai pagrindinė žuvininkystės valdymo priemonė, ypač atsižvelgiant į daugiamečius išteklių atkūrimo planus;

– nutarta selektyviau naudoti viešąsias lėšas, siekiant remti sektoriaus plėtrą nutraukiant valstybės pagalbos naujiems laivams statyti teikimą, parengiant geriau BŽP tikslus atitinkančią struktūrinę politiką, pakrančių regionų bendruomenėse daugiau dėmesio skiriant įvairinimui;

– sudaryti nauji dvišaliai žuvininkystės susitarimai, kuriais siekiama plėtoti partnerystės ryšius su atitinkamomis trečiosiomis valstybėmis.

Tačiau pasiekti ne visi tausios žuvininkystės tikslai, dėl kurių susitarta 2002 m.

Europos vandenų jūrų ekosistemos gali padėti išlaikyti didelį žuvų išteklių produktyvumą. Tačiau daugelis žuvų išteklių jau gerokai išžvejoti. 88 % Bendrijos išteklių žvejojami nesilaikant MSY; tai reiškia, kad šios žuvų populiacijos galėtų padidėti ir padidinti ekonominį našumą, jei bent kelis metus jos būtų žvejojamos nuosaikiau. 30 % šių išteklių neatitinka saugių biologinių ribų – egzistuoja tikimybė, kad jie nesugebės atsinaujinti[3]. Šiuo metu Europos žuvininkystei labai svarbios jaunos ir mažos žuvys, kurios dažniausiai sužvejojamos anksčiau nei susilaukia jauniklių. Pavyzdžiui, 93 % Šiaurės jūros atlantinių menkių išžvejojama anksčiau nei jos pradeda daugintis[4]. Iš šio bendro vaizdo nematyti didelių pokyčių pagal jūrų regionus ir rūšis. Nepaisant to, Europos žuvininkystė pati griauna savo ekologinį ir ekonominį pagrindą.

Nors keletas ES laivynų verčiasi pelningai ir be viešosios paramos, didžioji dalis Europos žvejybos laivynų arba patiria nuostolių, arba gauna mažai pelno. Prastus bendrus veiklos rezultatus lemia nuolatinis perteklinis pajėgumas, kurio priežastis ir pasekmė yra išteklių pereikvojimas: laivynai pajėgūs sužvejoti daug daugiau žuvų nei jų galima saugiai sužvejoti nepakenkiant išteklių produktyvumui ateityje. Pastaraisiais metais buvo mažinamas laivynų pajėgumas, bet to nepakako, kad būtų išsiveržta iš šio užburto rato. Nors kiekvieno jūrų regiono ir laivyno atžvilgiu skaičiai labai skiriasi, vidutiniškai laivynų pajėgumas per metus sumažintas tik 2 %. To atsvara – technologinė žvejybos efektyvumo pažanga (kaip įvertinta, 2–3 % per metus). Laivyno dydžio ir turimų žuvų kiekio pusiausvyra nebuvo atkurta. Bendras rezultatas – sumažėjęs iškraunamų žuvų kiekis ir didesnis ES rinkos priklausomumas nuo importo.

Kita svarbi išteklių pereikvojimo, perteklinio pajėgumo ir menko ekonomikos atsparumo problemos pasekmė – didelis politinis spaudimas suteikti daugiau trumpalaikės žvejybos galimybių, nors dėl to rizikuojama šio sektoriaus tvarumu ateityje. Ilgalaikis politinis ir ekonominis spaudimas paskatino šį sektorių ir valstybes nares prašyti leisti taikyti begalę leidžiančių nukrypti nuostatų, išimčių ir specialiųjų priemonių. Daugeliu atvejų sektorius surado būdų, kaip sustabdyti tų priemonių trumpalaikį neigiamą ekonominį poveikį, tačiau atsirado būtinybė imtis dar

---

[3] Pagal Tarptautinės jūrų tyrinėjimo tarybos (TJTT) 2008 m. atliktą vertinimą. Šie skaičiai susiję su ištekliais, apie kuriuos turima pakankamai informacijos, kad būtų galima įvertinti jų būklę. Nėra priežasčių manyti, kad išteklių, apie kuriuos turima nedaug informacijos, būklė yra geresnė.

[4] Remiantis TJTT pateiktais duomenimis.

išsamesnių priemonių. Taikant tokį mikrovaldymą vis sudėtingiau rengti didelio ir įvairaus Europos žuvininkystės sektoriaus dokumentus, priimti šio sektoriaus sprendimus, įgyvendinti jo priemones ir atlikti kontrolę; visa tai sunkiau suprantama, o valdymui ir kontrolei būtinos labai didelės išlaidos.

Tokia padėtis susiklostė dėl žvejybos sektoriui skiriamos didelės viešosios finansinės paramos; viena iš pasekmių – dirbtinis perteklinio žvejybos pajėgumo išlaikymas. Be tiesioginės Europos žuvininkystės fondo paramos ir pagal panašias nacionalines pagalbos schemas skiriamos paramos, šiam sektoriui skiriamos dar ir kai kurios netiesioginės subsidijos, iš kurių svarbiausia – atleidimas nuo visų kuro mokesčių. Priešingai nei kiti sektoriai, žvejybos sektoriui taip pat suteikta galimybė laisvai naudotis gamtos ištekliais ir nereikalaujama prisidėti prie viešųjų valdymo išlaidų, susijusių su šio sektoriaus veikla, pavyzdžiui, kontrolės ir saugos jūroje išlaidų. Keliose valstybėse narėse įvertinta, kad viešojo biudžeto išlaidos žvejybai viršija bendrą sužvejotų žuvų vertę. Paprasčiau tariant, Europos piliečiai už žuvį beveik moka du kartus: vieną kartą – parduotuvėje, o antrą – mokėdami mokesčius.

4. PENKIŲ STRUKTŪRINIŲ POLITIKOS TRŪKUMŲ PAŠALINIMAS

Komisija mano, kad pirmiau aprašytas pasekmes įtakojo penki pagrindiniai struktūriniai trūkumai:

- giliai įsišaknijusi laivynų perteklinio pajėgumo problema;
- neaiškūs politikos tikslai, kurių pasekmė – nepakankamas orientavimas priimant sprendimus ir įgyvendinant politiką;
- sprendimų priėmimo sistema, skatinant trumpalaikius veiksmus;
- sistema, neužtikrinanti sektoriui pakankamai atsakomybės;
- politinės valios užtikrinti įpareigojimų vykdymą stoka ir sektoriaus įpareigojimų nevykdymas.

4.1. Giliai įsišaknijusios laivynų perteklinio pajėgumo problemos sprendimas

Laivynų perteklinis pajėgumas išlieka pagrindinė BŽP problema, nors pastangos jai spręsti telkiamos nuolat. Apskritai Europos laivynai ir toliau yra per dideli, palyginti su turimais ištekliais, ir toks neatitikimas yra visų problemų, susijusių su prastais ekonominės veiklos rezultatais, nepakankamu teisės aktų vykdymo užtikrinimu ir išteklių pereikvojimu, priežastis. Būsimojoje BŽP turėtų būti nustatyti mechanizmai, skirti užtikrinti, kad Europos žvejybos laivynų dydis būtų pritaikytas prie turimų žuvų išteklių ir išliktų jiems proporcingas. Tai būtina sąlyga, kad visi kiti politikos ramsčiai būtų įgyvendinami tinkamai.

Europos žvejybos laivynų perteklinio pajėgumo problema spręsta įvairiomis priemonėmis. ES kelis kartus bandė įgyvendinti savo žvejybos laivynui mažinti skirtas struktūrines priemones, įskaitant laivų atidavimo į metalo laužą schemų finansavimą. Tačiau iš patirties matyti, kad ilgalaikė laivų atidavimo į metalo laužą parama pajėgumo nemažina veiksmingai, nes operatoriai išmoką už laivų atidavimą į metalo laužą nutraukimą paprasčiausiai įtraukia į būsimų investicijų sprendimus.

Veiksmingesnės galėtų būti vienkartinės laivų atidavimo į metalo laužą išmokos schemos.

Veiksmingesnis ir pigesnis būdas sumažinti laivynų pajėgumą galėtų būti rinkos priemonių, pavyzdžiui, perleidžiamų žvejybos teisių, naudojimas; už tai sektorius turi prisiimti didesnę atsakomybę. Keletas valstybių narių pastaraisiais metais jau ėmėsi veiksmų, kad galėtų naudoti tokias priemones. Tai įtakojo racionalesnius investicijų sprendimus ir laivynų pajėgumo sumažėjimą, nes siekdami ekonominio veiksmingumo[5] operatoriai savo laivynus pritaiko atsižvelgdami į turimas žvejybos teises. Tokias sistemas galima papildyti tinkamomis apsaugos sąlygomis, kad būtų išvengta per didelio nuosavybės susitelkimo ar neigiamo poveikio smulkesnei žuvininkystei bei pakrančių regionų bendruomenėms.

- Ar laivynų pajėgumą reikėtų apriboti teisės aktais? Jei taip, tai kokiu būdu?
- Ar vienkartinis laivų atidavimo į metalo laužą finansavimas yra tinkamas sprendimas?
- Ar būtų galima dažniau naudotis perleidžiamomis teisėmis (atskirai arba bendrai), siekiant paremti didelių laivynų pajėgumo mažinimą? Jei taip, kokiu būdu būtų galima pereiti prie mažesnio pajėgumo? Kokias apsaugos sąlygas reikėtų nustatyti, jei tokia sistema būtų įgyvendinama? Ar tuo pačiu tikslu galėtų būti nustatyta kitų priemonių?
- Ar pasirinkimo laisvė turėtų būti visiškai palikta valstybėms narėms, ar būtina jūrų regionų arba ES lygmeniu nustatyti bendrus standartus?

4.2. Politikos tikslų siekimas

Dabartiniame BŽP reglamente teigiama, kad „Bendroji žuvininkystės politika turi garantuoti, kad gyvieji vandens ištekliai būtų naudojami užtikrinant tausojančias ekonomines, aplinkos ir socialines sąlygas“[6]. Šių tikslų prioritetai nenustatyti, ir, nors daromos tiesioginės nuorodos į tai, kad turėtų būti priimtas atsargumo metodas ir ekosistemų metodas, yra neaišku, kaip tai susiję su ekonominėmis ir socialinėmis sąlygomis. Nėra aiškių rodiklių ir kriterijų, kuriais būtų galima vadovautis arba kurie galėtų padėti nustatyti politikos laimėjimus.

Ekonomikos ir socialiniam tvarumui būtini produktyvūs žuvų ištekliai ir sveikos jūrų ekosistemos. Ekonominis ir socialinis žuvininkystės gyvybingumas gali atsirasti tik atkūrus žuvų išteklių produktyvumą. Todėl ilgalaikiu laikotarpiu ekologinių, ekonominių ir socialinių tikslų konflikto nėra. Tačiau šie tikslai gali susikirsti ir susikerta trumpuoju laikotarpiu, ypač kai žvejybos galimybės turi būti laikinai sumažintos, kad būtų atkurti pereikvoti žuvų ištekliai. Socialiniai tikslai, pavyzdžiui, užimtumas, dažnai pasitelkiami siekiant gauti daugiau trumpalaikės žvejybos galimybių; galiausiai toliau visada rizikuojama išteklių būkle ir iš tų išteklių pragyvenančių žvejų ateitimi. Todėl ypač svarbu, kad visi kompromisai, daromi

---

5 Valstybių narių turimų teisėmis grindžiamo žvejybos valdymo priemonių analizė ir dėl ES gerosios patirties nustatymo. Europos Komisijos tyrimas, 2009 m.

6 2002 m. gruodžio 20 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2371/2002 dėl žuvų išteklių apsaugos ir tausojančio naudojimo pagal Bendrąją žuvininkystės politiką.

siekiant sumažinti tiesioginį ekonominį ir socialinį žvejybos galimybių sumažinimo poveikį, toliau išliktų suderinami su ilgalaikio ekologinio tvarumo tikslais, įskaitant tikslus pereiti prie žvejybos neviršijant MSY, nutraukti žuvų išmetimo į jūrą praktiką ir užtikrinti, kad ekologinis žuvininkystės poveikis būtų nedidelis.

Todėl ekologinis tvarumas yra pagrindinė Europos žuvininkystės ekonominės ir socialinės ateities prielaida.

- Kaip būtų galima su ekologiniu, ekonominiu ir socialiniu tvarumu susijusius tikslus apibrėžti aiškiai ir pagal prioritetus, kad tais tikslais būtų galima vadovautis trumpuoju laikotarpiu ir atsižvelgiant į juos užtikrinti ilgalaikį žuvininkystės tvarumą bei gyvybingumą?

- Ar būsimąja BŽP turėtų būti siekiama išlaikyti žvejybos sektoriaus darbo vietas, ar turėtų būti siekiama per IJP bei kitas ES politikas pakrančių regionų bendruomenėse sukurti alternatyvių darbo vietų?

- Kaip būtų galima apibrėžti įgyvendinimo rodiklius ir tikslus, kad jais būtų galima tinkamai vadovautis sprendimų priėmimo ir atskaitomybės srityse? Kaip turėtų būti nustatomi tikslų įgyvendinimo terminai?

4.3. Sprendimų priėmimo sistemos pagrindimas pagrindiniais ilgalaikiais politikos principais

Dabartinėje BŽP sprendimų priėmimo sistemoje politikos principai neatskirti nuo politikos įgyvendinimo – visi sprendimai priimami aukščiausiu politiniu lygmeniu Taryboje. Dėl to dėmesys buvo sutelktas į trumpalaikes priemones, rizikuojant ilgalaikiu Europos žuvininkystės sektoriaus aplinkos, ekonomikos ir socialiniu tvarumu. Kita pasekmė – tai, kad BŽP reguliuojama ypač išsamiais Tarybos reglamentais, kuriuos įgyvendinant lankstumo galimybių yra labai nedaug. Ši gana nepalanki padėtis be abejonės yra pagrindinė priežastis, kodėl suinteresuotosios šalys kritikuoja BŽP. Laikoma, kad Briuselis, t. y. Žuvininkystės ministrų taryba, sprendžia dėl kiekvieno politikos įgyvendinimo aspekto.

Pagal Lisabonos sutartį bendro sprendimo procedūra (pagal kurią Taryba ir Europos Parlamentas sprendimus priima kartu) būtų taikoma priimant visus su žuvininkyste susijusius sprendimus, išskyrus sprendimus, kuriais nustatomos kiekvienų metų žvejybos galimybės. Todėl padidėja būtinybė iš naujo aukščiausiu politiniu lygmeniu įvertinti dabartinį požiūrį į mikrovaldymą ir pasiekti, kad pagal BŽP priimami sprendimai atitiktų visų kitų sričių ES politiką, t. y. nustatyti aiškią svarbiausių politikos principų ir techninio politikos įgyvendinimo hierarchiją.

Vienas iš variantų būtų daugiau smulkaus masto valdymo klausimų deleguoti spręsti Komisijai pagal komitologijos procedūrą, bendradarbiaujant su valstybėmis narėmis ir Europos Parlamentu. Pagal šią procedūrą Komisija, konsultuodamasi su valstybėmis narėmis ir Europos Parlamentu, rengia pasiūlymų projektus.

Kitas variantas, kurį reikėtų atidžiai apsvarstyti, – kuo labiau vadovautis valstybių narių įgyvendinamais specialiaisiais regioninio valdymo sprendimais, kuriems taikomi Bendrijos standartai ir kontrolė. Sutartyje nustatyta, kad politika turi būti grindžiama išskirtine Bendrijos kompetencija, tačiau nepanaikinama teisė politikos

įgyvendinimo sprendimus deleguoti valstybėms narėms, jei joms privalomi Bendrijos lygmeniu priimami sprendimai dėl politikos principų. Pavyzdžiui, sprendimai dėl tam tikrų politikos principų ir standartų, tokių kaip žvejyba neviršijant MSY, laivynų pajėgumo pritaikymas atsižvelgiant į turimus išteklius arba žuvų išmetimo į jūrą praktikos nutraukimas, galėtų būti toliau priimami Bendrijos lygmeniu, tačiau tuomet valstybėms narėms būtų palikta galimybė savo žuvininkystę reguliuoti laikantis šių Bendrijos standartų. Daugeliu atvejų tam tikri klausimai valstybėms narėms turėtų būti deleguoti jūrų regionų lygmeniu, nes bendrai naudojami žuvų ištekliai ir bendrai naudojamos ekosistemos užima didelius geografinius rajonus, todėl jie negali būti atskirai valdomi skirtingų valstybių narių. Todėl valstybėms narėms reikėtų dirbti kartu, kad galėtų parengti reikiamą sistemą. Įgyvendinant tokią sistemą turėtų būti užtikrinama veiksminga Bendrijos atliekama kontrolė ir pusiausvyra, siekiant užtikrinti, kad įgyvendinant politiką būtų laikomasi bendrų standartų.

Sudarius galimybes Tarybai ir Parlamentui pagrindinį dėmesį sutelkti į politikos principus ir deleguojant įgyvendinimo sprendimus valstybėms narėms, Komisijai ir (arba) sektoriui (savivaldos pagrindu), politikos klausimai būtų sprendžiami tinkamai ir būtų galima politiką supaprastinti bei sumažinti jos išlaidas. Tokiu būdu įgyvendinant politiką būtų labiau atsižvelgiama į išskirtines vietos sąlygas ir sektoriui būtų suteikiama daugiau atsakomybės kuriant savo ateitį. Būtų sudaryta galimybė vyriausybėms ir sektoriaus atstovams politiką įgyvendinti atsižvelgiant į savo poreikius ir priimti techniškai bei ekonomiškai geriausius sprendimus.

Taip pat egzistuoja būtinybė atsižvelgiant į naują sistemą įvertinti patariamųjų struktūrų, pavyzdžiui, Žuvininkystės ir akvakultūros patariamojo komiteto (ŽAPK) arba regioninių patariamųjų tarybų (RPT), vaidmenį. Visais atvejais politikos sprendimai ir toliau liktų Bendrijos institucijų bei valstybių narių kompetencija. Tikėtina, kad perėjus prie regioninių sistemų būtų sustiprintas konsultacinis RPT vaidmuo.

- Kaip būtų galima patikslinti dabartinį sprendimų priėmimo ir įgyvendinimo funkcijų paskirstymą, siekiant paskatinti ilguoju laikotarpiu sutelkti dėmesį į atsakomybę ir veiksmingiau įgyvendinti tikslus? Kokios funkcijos turėtų būti deleguotos Komisijai (konsultuojantis su valstybėmis narėmis), valstybėms narėms ir sektoriui?

- Ar, jūsų nuomone, būtų naudinga techninių klausimų sprendimus priimti decentralizuotu būdu? Kaip būtų geriausia decentralizuoti techninių arba įgyvendinimo sprendimų priėmimo sistemą? Ar būtų įmanoma nacionalinėms arba regioninėms institucijoms pavesti laikantis Bendrijos teisės aktų dėl politikos principų priimti įgyvendinimo sprendimus? Kokia galima su politikos kontrole ir vykdymo užtikrinimu susijusi rizika ir kaip tą riziką būtų galima pašalinti?

- Kaip būtų galima sustiprinti suinteresuotųjų šalių konsultavimo vaidmenį sprendimų priėmimo procese? Kaip ŽAPK ir RPT prisitaikytų prie regioninio metodo?

4.4. Sektoriaus skatinimas prisiimti didesnę BŽP įgyvendinimo atsakomybę

Jei būsimąja reforma žvejybos sektoriaus, perdirbimo bei jūros produktų grandinės atstovai ir vartotojai nebus paskatinti palaikyti politikos tikslus ir prisiimti atsakomybę juos veiksmingai įgyvendinti, pasiekti bus įmanoma labai nedaug. Siekiant užtikrinti reformos sėkmę, būtina, kad sektoriaus atstovai suprastų reformos būtinybę, ją palaikytų ir turėtų naudos iš jos sėkmingo įgyvendinimo. BŽP kol kas daugiausia naudojant metodą „iš viršaus į apačią“, žvejybos sektorius buvo mažai skatinamas imtis dalyvio, atsakingo už tausų viešųjų išteklių naudojimą, vaidmens. Kad tokią padėtį būtų galima pakeisti, reikėtų sudaryti bendrojo valdymo susitarimus.

Yra du glaudžiai susiję aktyvesnio sektoriaus atstovų dalyvavimo aspektai: atsakomybė ir teisės.

Daugiau *atsakomybės* sektoriui gali būti suteikta per savivaldą. Rezultatais grindžiamas valdymo būdas galėtų paskatinti judėti šia linkme: vietoje žvejybos taisyklių turėtų būti nustatomos taisyklės, kuriose pagrindinis dėmesys būtų kreipiamas į rezultatus, o sektorius būtų atsakingas už smulkaus masto įgyvendinimo sprendimų priėmimą. Valdžios institucijos nustatytų sektoriui taikomus veiklos apribojimus, pavyzdžiui, didžiausią sužvejojamų žuvų kiekį arba didžiausią žuvų jauniklių priegaudos kiekį, ir suteiktų sektoriaus atstovams įgaliojimus rengti ekonomiškai ir techniškai geriausius sprendimus.

Taikant rezultatais pagrįstą valdymo būdą, sektoriaus atstovai ir politiką formuojantys asmenys patirtų mažiau smulkaus masto techninių klausimų sprendimo naštos. Tai turėtų būti susiję su įrodymų pateikimo naštos panaikinimu: kad sektoriui būtų suteikta teisė žvejoti, pats sektorius turėtų įrodyti, kad jo veikla vykdoma atsakingai. Supaprastinus politiką ir pašalinus šiuo metu egzistuojančias suinteresuotumo pateikti neteisingą ar nepilną informaciją priežastis būtų prisidėta prie geresnio valdymo. Taikant rezultatais grindžiamo valdymo būdą ir siekiant išsaugoti sektoriaus konkurencingumą reikėtų laikytis proporcingumo ir stebėti poveikį.

Europos žvejybos sektoriuje jau egzistuoja daug savivaldos metodo taikymo pasitelkiant iniciatyvas „iš apačios į viršų“ pavyzdžių. Kai kurios gamintojų organizacijos (GO) administruoja savo nariams skirtų kvotų panaudojimą ir skiria asmenines baudas tiems, kurie kitų sąskaita viršija individualias kvotas. Pavyzdžiui, egzistuoja grupės laivų, kurie, reaguodami į perdirbėjų ir mažmeninių prekiautojų spaudimą sudaryti lengvesnio atsekamumo sąlygas, prisiima įrodymų pateikimo naštą, t. y. pateikia visus dokumentus apie sužvejotų žuvų kiekį. Tokia praktika galėtų būti įprasta, jei GO taptų institucijomis, per kurias sektorius prisiimtų atsakomybę už dokumentų bei kvotų ir (arba) pastangų valdymą.

Kad sektoriui būtų galima suteikti daugiau atsakomybės, būtina nustatyti apsaugos mechanizmus ir juos įgyvendinti Bendrijoje.

Yra atvejų, kai žvejybos sektorius prisiima daugiau atsakomybės, kad laivyno dydį pritaikytų prie valdymo išlaidų. Kai kuriais atvejais tai pavyko pasiekti suteikus sektoriui *teisių*; tai paskatino veiksmingiau panaudoti investicijas ir įvertinti perteklinį pajėgumą (žr. 4.1. skyrių).

Įgyvendinant BŽP, pagal kurią žvejybos sektoriui suteikiama daugiau teisių ir sumažinama sektoriaus mikrovaldymo našta, bus svarbu iškelti žuvininkystės valdymo išlaidų dalijimosi klausimą. Žvejybos sektoriui jau suteikta teisė laisvai naudotis viešaisiais ištekliais, o valdymo išlaidas daugiausia padengia mokesčių mokėtojai.

Be abejo, teisės, atsakomybė ir atskaitomybė turėtų būti neatsiejami dalykai: teisė naudotis žuvų ištekliais turėtų atitekti tiems, kurie tinkamai ir veiksmingai vykdo įsipareigojimus.

- Kaip būtų galima sektoriui suteikti daugiau atsakomybės, kad jis galėtų veikti lanksčiau, bet kartu prisidėti prie BŽP tikslų įgyvendinimo?
- Kokia galėtų būti geriausia žvejybos sektoriaus struktūra, kad šis sektorius galėtų prisiimti atsakomybę už savivaldą? Ar GO turėtų tapti institucijomis, per kurias sektorius prisiimtų valdymo įsipareigojimus? Kaip būtų galima užtikrinti GO atstovavimą?
- Kokie būtini apsaugos ir priežiūros mechanizmai, siekiant užtikrinti, kad žvejybos sektoriaus savivalda būtų sėkminga ir kad sektorius sėkmingai įgyvendintų BŽP principus ir tikslus?
- Ar žvejybos sektorius turėtų prisiimti didesnę finansinę atsakomybę, sumokėdamas už teises arba sumokėdamas dalį valdymo išlaidų, pavyzdžiui, kontrolės išlaidų? Ar tai turėtų būti taikoma tik stambaus masto žvejybai?
- Kaip būtų galima, suteikiant sektoriui didesnę atsakomybę, įgyvendinti geresnio valdymo ir proporcingumo principus ir kartu padidinti sektoriaus konkurencingumą?
- Ar yra tam tikrų žvejybos rajonų gerosios patirties pavyzdžių, apie kuriuos reikėtų paskelbti plačiau? Ar reikėtų skatinti vadovautis gerąja patirtimi? Jei taip, kokia?

4.5. Įsipareigojimų vykdymo kultūros formavimas

ES Audito Rūmai 2007 m. lapkričio mėn.[7] paskelbtoje ataskaitoje pateikė išsamų Europos Sąjungos žuvininkystės kontrolės trūkumų aprašą. Apskritai žuvininkystės kontrolė vykdoma silpnai, baudos nėra atgrasios, o patikrinimai atliekami nepakankamai dažnai, kad būtų skatinama vykdyti įsipareigojimus. Be to, sistemoje nenumatyta patikrinimų, skirtų užtikrinti, kad, pavyzdžiui, valstybės narės galėtų naudotis Bendrijos lėšomis tik jei jos laikosi pagrindinių kontrolės ir išsaugojimo įsipareigojimų. Dėl to ne tik stipriai pereikvojami ištekliai, bet ir atsirado stiprus pasipriešinimas politikos įgyvendinimui ir požiūris, kad vykdymo užtikrinimo priemonės ne visiems taikomos vienodai. Duomenų rinkimo sistemos, skirtos sužvejojamų žuvų kiekiui nustatyti siekiant atlikti trumpalaikę kvotų panaudojimo

[7] Specialioji ataskaita Nr. 7/2007 dėl su Bendrijos žuvininkystės išteklių apsaugos taisyklėmis susijusių kontrolės, inspektavimo ir sankcijų sistemų su Komisijos atsakymais.

priežiūrą ir struktūrinį vidutinės trukmės laikotarpio vertinimą, yra nepakankamos, be to, reikėtų užtikrinti geresnį derėjimą.

Komisija pritarė Audito Rūmų atliktai analizei ir mano, kad, neatsižvelgiant į kitas politikos pasirinktis, kurios bus priimtos ateityje, nepaprastai svarbu nedelsiant įgyvendinti nuodugnią kontrolės ir vykdymo užtikrinimo sistemos reformą. Todėl 2008 m. lapkričio mėn. Komisija pateikė plataus užmojo pasiūlymą, kuris šiuo metu svarstomas su valstybėmis narėmis ir Europos Parlamentu[8].

- Kaip būtų galima trumpuoju ir vidutinės trukmės laikotarpiu patobulinti duomenų rinkimo sistemas, siekiant, kad vykdymui užtikrinti būtų teikiama nuosekli informacija?
- Kokiais vykdymo užtikrinimo mechanizmais, jūsų nuomone, būtų galima geriausiai užtikrinti aukšto lygio atitiktį: centralizuotais (pavyzdžiui, tiesioginiai Komisijos veiksmai, nacionalinė arba tarptautinė kontrolė) ar decentralizuotais?
- Ar pritartumėte veiksmingo kontrolės įsipareigojimų vykdymo susiejimui su teise gauti Bendrijos finansavimą?
- Ar padidinus sektoriaus savivaldą būtų padedama įgyvendinti šį tikslą? Ar tuo pačiu tikslu būtų naudingas valdymas geografinių regionų lygmeniu? Kokiais mechanizmais būtų galima užtikrinti, kad įsipareigojimai būtų kuo geriau vykdomi?

5. TOLESNIS ES ŽUVININKYSTĖS VALDYMO TOBULINIMAS

5.1. Ar atskira žvejybos sistema padėtų apsaugoti nedidelius pakrančių regionų laivynus?

Žuvininkystės sektorius, kuriame daug mažųjų ir vidutinių įmonių, atlieka svarbų vaidmenį formuojant daugelio Europos pakrančių regionų socialinę struktūrą ir kultūrinį tapatumą. Daugelio pakrančių regionų bendruomenių pajamos ir toliau priklauso nuo žuvininkystės, o kai kurių bendruomenių ekonominio įvairinimo potencialas ribotas. Todėl labai svarbu atsižvelgiant į išskirtinę mažųjų ir vidutinių įmonių padėtį užtikrinti ateitį pakrančių regionų, smulkiesiems ir mėgėjiškos žūklės žvejams.

Jei žvejybos laivynų pajėgumas bus pritaikytas atsižvelgiant į žvejybos galimybes ir tas pajėgumas bus išlaikytas, žvejybos sektoriuje neišvengiamai sumažės bendras užimtumas. Teisėtas socialinis tikslas – bandyti nuo tokios pasekmės apsaugoti pažeidžiamiausias pakrančių regionų bendruomenes. Šie socialiniai klausimai turėtų būti sprendžiami taip, kad didesniems laivynams nebūtų užkirstas kelias įgyvendinti reikiamus laivynų pritaikymo veiksmus.

Vienas iš būdų galėtų būti nustatyti atskiras valdymo sistemas: vieną – dideliems laivynams, kuriems pajėgumo pritaikymas ir ekonominis veiksmingumas yra

[8] Komisijos komunikatas dėl Tarybos reglamento, kuriuo nustatoma Bendrijos kontrolės sistema, skirta atitikčiai bendrosios žuvininkystės politikos taisyklėms užtikrinti, pasiūlymo (COM (2008) 718).

svarbiausi dalykai, o kitą – nedideliems pakrančių regionų bendruomenių laivynams, kuriuose pagrindinis dėmesys skiriamas socialiniams tikslams. Tuomet pagal dideliems laivynams skirtą tvarką galėtų būti numatytos ekonominės laivynų pritaikymo iniciatyvos, pavyzdžiui, rinka grindžiami paskirstymo mechanizmai, o nedidelių pakrančių regionų laivynų žuvininkystės veikla būtų valdoma tiesiogiai paskirstant kvotas arba pastangas arba taikant bendras schemas. Šių dviejų tipų laivynams galėtų būti taikomi skirtingi viešosios finansinės paramos skyrimo metodai: po reformos iš didelių laivynų būtų tikimasi ekonominio savarankiškumo, o viešosiomis lėšomis būtų galima padėti nedideliems laivynams prisitaikyti prie kintančių sąlygų, tokiu būdu padidinant nedidelių laivynų ekonominį gyvybingumą, ir toliau užtikrinti jų indėlį siekiant pakrančių regionų bendruomenių gyvybingumo.

Daug laivų yra nedideli, ir jų poveikis aplinkai taip pat nedidelis, tačiau pažeidžiamoms pakrančių regionų buveinėms smulkaus masto žvejyba gali būti ir žalinga, o jos bendras poveikis gali būti labai didelis ir turėti realių pasekmių išteklių būklei. Yra atvejų, kai nedideli ir dideli laivynai siekia sužvejoti tų pačių išteklių žuvų. Atskiros laivynų valdymo sistemos turėtų būti sukurtos kruopščiai, siekiant užtikrinti ekologinį išteklių, nuo kurių priklauso šios žvejų bendruomenės, tvarumą. Nors politikos principai ir standartai turėtų būti taikomi visoje ES, turėtų būti priimti specialūs su nedideliais laivynais susiję sprendimai, kuriais būtų kuo geriau tenkinami pakrantės regiono bendruomenės poreikiai.

- Kokiu būdu, atsižvelgiant į išskirtinę šio sektoriaus mažųjų ir vidutinių įmonių padėtį, galėtų būti pritaikytas bendras laivynų pajėgumas, kartu sprendžiant pakrančių regionų bendruomenių patiriamas socialines problemas?
- Kaip atskiros laivynų valdymo sistemos galėtų būti pritaikomos praktikoje?
- Kaip būtų galima apibūdinti nedidelio masto žuvininkystę pagal jos sąsają su pakrančių regionų bendruomenėmis?
- Koks orientavimas ir kokios vienodos sąlygos būtų reikalingi ES lygmeniu?

5.2. Kaip kuo geriau išnaudoti žuvininkystės išteklius?

2002 m. vykusiame pasaulio vadovų susitikime dėl darnaus vystymosi visos valstybės narės pritarė tikslui iki 2015 m. žuvų išteklius atkurti iki didžiausio tausią žvejybą užtikrinančio sužvejotų žuvų kiekio. Šis tikslas taip pat įtrauktas į 1995 m. JT susitarimą dėl žuvų išteklių. Šis tarptautinis įsipareigojimas turėtų tapti būsimos BŽP išteklių valdymo principu.

Daugelis ne Viduržemio jūroje esančių EB žuvininkystės išteklių valdomi nustatant bendrą leidžiamą sužvejoti kiekį (BLSK), kurio dalis kiekvienai valstybei narei skiriama kaip nacionalinė kvota. Atrodo, kad ši išteklių valdymo sistema, pagal kurią nustatomos iškraunamų žuvų kvotos, yra gana paprasta, bet kai kuriais atvejais ji pasirodė esanti neoptimali. Mišriojoje žvejyboje, kuomet siekiama sužvejoti kelių rūšių žuvų, atsiranda nepageidaujama priegauda, jei vienos rūšies kvota išnaudojama, o kitų rūšių – ne, ir todėl žvejai neturi kito pasirinkimo, o tik išmesti į jūrą žuvis, kurių jiems iškrauti nebeleidžiama. Išmetant žuvis į jūrą ne tik švaistomi vertingi ištekliai, bet ir užkertamas kelias kai kurių išteklių atsikūrimui, nors jų kvotos ir

nedidelės. Būsimojoje BŽP turėtų būti užtikrinta, kad žuvys nebebūtų išmetamos į jūrą.

Ši problema būtų išspręsta taikant žvejybos pastangomis grindžiamą valdymą, pavyzdžiui, nustačius dienų, kurias žvejybos laivas gali plaukti į jūrą, apribojimą, tačiau to gali nepakakti, kad būtų įgyvendinti BŽP tikslai.

- Kaip pagal būsimąją BŽP būtų galima parengti visų Europos žvejybos rūšių ilgalaikius valdymo planus? Ar pagal būsimąją BŽP vietoje išteklių valdymo planų turėtų būti naudojami žuvininkystės valdymo planai?
- Ar reikėtų apsvarstyti galimybę BŽP reformuoti dviem etapais, parengiant specialiąsias priemones, skirtas tikslui iki 2015 m. žuvų išteklius atkurti iki MSY įgyvendinti, ir vėlesnes priemones, skirtas po 2015 m. MSY išlaikyti kaip didžiausią išteklių naudojimo ribą?
- Kaip su MSY susijusį įpareigojimą būtų galima įgyvendinti mišriojoje žvejyboje, išvengiant žuvų išmetimo į jūrą praktikos?
- Kokia turėtų būti pagrindinė Bendrijos žuvininkystės valdymo sistema ir kokioms žvejybos rūšims ji turėtų būti taikoma? Ar turėtų būti taikomi sužvejojamų žuvų kiekio apribojimai? Ar turėtų būti taikomas žvejybos pastangų valdymas? Ar galimas abiejų galimybių derinys? Ar yra kitų pasirinkimo galimybių?
- Kokių priemonių reikėtų imtis, kad ES žuvininkystėje būtų toliau mažinamas į jūrą išmetamų žuvų kiekis? Ar šiuo atžvilgiu būtų naudingas perduodamomis kvotomis grindžiamas valdymo metodas?

5.3. Sąlyginis stabilumas ir teisė žvejoti pakrančių regionuose

Sąlyginis stabilumas – vienas iš 1983 m. priimtos pirmosios BŽP principų. Tai reiškia, kad kiekvienai valstybei narei tenkanti kiekvienos Bendrijos kvotos dalis laikui bėgant turėtų likti nepakitusi.

Sąlyginio stabilumo principo taikymo privalumas tas, kad sukurtas žvejybos galimybių paskirstymo valstybėms narėms mechanizmas. Tačiau dėl taikomo sąlyginio privalumo principo atsirado sudėtinga praktika: valstybės narės keičiasi kvotomis arba žvejybos veiklos vykdytojai keičia laivų vėliavas. Padėtis dar labiau pablogėjo nustačius papildomus žvejybos pastangų valdymo tikslus. Praėjus daugiau nei dvidešimt penkeriems politikos įgyvendinimo metams ir pasikeitus žvejybos įpročiams, šiuo metu valstybėms narėms skirtos kvotos neatitinka tikrojo jų laivynų poreikio ir tikrosios kvotų išnaudojimo padėties. Trumpai tariant, teisinga būtų sakyti, kad sąlyginio stabilumo principas nebeužtikrina, kad žvejybos teisės būtų naudojamos toje žvejų bendruomenėje, kuriai jos skirtos.

Be to, taikant šį principą, BŽP valdymo lankstumas apribojamas mažiausiai trimis būdais:

– sumažėja lankstumas žvejybos sektoriui siekiant veiksmingai naudoti savo išteklius ir vykdyti skirtingą žvejybos veiklą, taikyti skirtingus metodus ir modelius;

– tai viena iš svarbiausių priežasčių, dėl kurių nacionalinės institucijos didžiausią dėmesį skyrė BLSK didinimui, taipogi atskiroms valstybėms leidžiamo sužvejoti žuvų kiekio didinimui, o ne kitoms ilgalaikėms priemonėms. Daugeliu atvejų dėl to atsiranda spaudimas didinti BLSK, nes didesnės kvotos norinti valstybė narė neturi kitos pasirinkimo galimybės, o tik siekti padidinti visą Bendrijos BLSK;

– skatinama išmesti sužvejotas žuvis į jūrą, nes skiriama daug nacionalinių kvotų, dėl kurių taipogi nustatomi žuvų išmetimo į jūrą apribojimai: vienas nacionalinis laivynas galbūt neišnaudoja jam skirtos tam tikros rūšies žuvų kvotos, o kitas nacionalinis laivynas, išnaudojęs jam skirtą kvotą arba visai jos neturintis, yra priverstas žuvis išmesti į jūrą.

Atsižvelgiant į pirmiau išdėstytas priežastis, svarbu siekti toliau taikyti šiuo metu galiojantį sąlyginio stabilumo principą. Viena iš pasirinkimo galimybių – sąlyginio stabilumo principą pakeisti lankstesne sistema, pavyzdžiui, žvejybos teisių skyrimo sistema. Kita alternatyva galėtų būti toliau taikyti šį principą, bet ir nustatyti lanksčias priemones, skirtas pirmiau minėtiems trūkumams pašalinti ir nacionalinėms kvotoms suderinti su nacionalinių laivynų poreikiais.

Dar vienas istorinis žvejybos galimybių apribojimas – tai 12 jūrmylių tvarka, pagal kurią valstybių narių pakrančių vandenys priklauso jų nacionaliniams laivynams (išskyrus kitiems laivynams dėl istorinių žvejybos tendencijų suteiktas išskirtines teises). Apskritai ši tvarka buvo veiksminga, ir galbūt netgi būtų galima ją išplėsti, jei būtų sukurta speciali pakrančių regionų nedideliems laivynams taikoma sistema.

- Koks galėtų būti geresnis sąlyginio stabilumo principo taikymo modelis, kad būtų geriau įgyvendinami BŽP tikslai? Ar jo reikėtų atsisakyti? Jei ne, ar šis principas turėtų būti taikomas lanksčiau? Jeigu taip, kokiu būdu? Kaip būtų galima sukurti šias alternatyvas?

- Ar teisė naudotis pakrančių vandenimis 12 jūrmylių nuo kranto zonoje turėtų priklausyti tik nedideliems žvejybos laivams?

5.4. Prekyba ir rinkos. Nuo žuvų sužvejojimo iki jų patiekimo vartotojui

Paprastai Europos žvejybos sektorius (žuvininkystė arba akvakultūra) gauna tik nedidelę pinigų, kuriuos vartotojai sumoka pirkdami žuvis, dalį. Apkritai žuvų pardavimo pirmą kartą kainos nekito net ir vykstant ypač dideliems kuro kainų pokyčiams, pavyzdžiui, 2008 m.

Trys pagrindinės tokios padėties pasekmės yra šios:

1) dėl nuolatinių žemų kainų žvejai skatinami sužvejoti kuo daugiau žuvų;

2) dėl negalėjimo perkelti padidėjusių gamybos išlaidų vartotojams pelnas yra nuolat mažas, o žvejai vėlgi skatinami išteklius pereikvoti;

3) tai didina žvejų priklausomumą nuo valstybės pagalbos, ir dėl to žvejų veikla neatsiejamai ir nuolat įtraukiama į žvejybos sektoriaus verslo planus.

Yra keletas tokios padėties priežasčių.

Pirma, Europos jūros produktų gamintojai yra labai susiskaldę ir patys nesiekia savo produktus parduoti taip, kad užtikrintų, jog jiems grįžtų didesnė tų produktų vertės dalis. Tokia padėtis visiškai priešinga padėčiai ypač koncentruotame paskirstymo sektoriuje, per kurį tiekiama 90 % produkcijos.

Antra, vartotojai vis labiau linkę rinktis perdirbtus arba šaldytus produktus, o ne šviežius. Šių produktų energijos ir transporto išlaidos yra mažos, ir teigiama, kad taip yra dėl to, kad į tų produktų kainą neįeina su jais susijusio išmetamo anglies dioksido poveikio kaina. Jiems netaikomi ir tiesioginiai suvaržymai, kurie taikomi išorės sukrėtimų (pavyzdžiui, dėl naftos kainų) pasekmes patiriantiems žvejams. Dėl tokios padėties padidėja susijusios kitų sudedamųjų dalių, perdirbimo ir prekybos kainos, o galutinėje pardavimo vartotojams kainoje mažėja susijusi žuvų kainos dalis.

Trečia, kai kurių žuvininkystės produktų kainą lemia ir tai, kad į ES rinką importuojama labai daug produktų. Šiuo atžvilgiu labai svarbūs prekybos režimai: jais turėtų būti užtikrinta, kad produktai rinkai būtų tiekiami geriausia kaina, tačiau jais taip pat turėtų būti remiamas darnus vystymasis. EB turėtų siekti skatinti, kad žuvininkystės produktai būtų tiekiami iš tausiai valdomų žuvininkystės išteklių, siekiant užtikrinti vienodas ES rinkos sąlygas.

Dabartinėje rinkos intervencijos sistemoje pagal bendrą rinkos organizavimą (BRO) numatyti tiesioginiai visuomenės veiksmai, jei tam tikrų rūšių žuvų kainos nukrinta žemiau nustatytų ribų. Šioje sistemoje neatsižvelgiama į kintančią pasiūlos ir paklausos pusiausvyrą, ir įrodyta, jog ją vis sunkiau valdyti. Prasta išteklių būklė ir labai didelis ES rinkos priklausomumas nuo importo palaipsniui sumažino tos sistemos svarbą[9].

Visgi būtų įmanomas toks BRO, kurį taikant būtų atsisakyta tiesioginės paramos kainoms, bet būtų kur kas daugiau dėmesio skiriama tam, kaip gamintojai organizuoja savo veiklą. Gamintojų organizacijos tikriausiai ne tik įgytų daugiau žuvininkystės valdymo teisių, bet ir galėtų atlikti svarbesnį vaidmenį parduodant jų narių produktus. Tokios padėties pasekmė būtų sustiprėję tarpšakiniai ryšiai, kuriais naudodamiesi gamintojai galėtų geriau numatyti paklausą laiko, kiekio, kokybės ir pateikimo atžvilgiu. Tai gamintojams taip pat leistų patenkinti didėjantį vartotojų ir mažmeninių prekiautojų poreikį gauti garantiją, kad žuvininkystės produktai yra kilę iš tausiai valdomų išteklių, pateikiamą naudojant sertifikatus, produktus geriau ženklinant etiketėmis ir užtikrinant jų atsekamumą. Taikydami strategiją, pagal kurią būtų žvejojama turint aiškų tikslą parduoti, ir sutelkdami dėmesį į kokybę, sužvejotas žuvis gamintojai galiausiai galėtų parduoti didesne kaina.

---

[9] Dabartinė bendro rinkos organizavimo sistema bus persvarstyta 2009 m., o šiuo metu vyksta viešosios konsultacijos.

- Kaip būtų galima pasinaudoti rinkos mechanizmais, siekiant paskatinti žuvininkystės plėtrą, užtikrinant rinkos veiksmingumą ir tausų išteklių naudojimą?
- Kaip pagal naująją BŽP būtų galima geriausiai paremti sertifikavimo ir ženklinimo etiketėmis iniciatyvas?
- Kaip gamybos grandinėje būtų galima geriausiai padidinti atsekamumą ir skaidrumą?
- Kaip ES galėtų paskatinti, kad žuvininkystės produktai būtų tiekiami iš tausiai valdomų žuvininkystės išteklių, visiems sudarant vienodas rinkos sąlygas?
- Kaip GO galėtų geriau dirbti, kad gamybos apimtį priderintų prie rinkos poreikių? Kokios naujos rinka grindžiamos politikos priemonės galėtų būti įgyvendinamos per GO? Kaip žvejai galėtų pagerinti savo padėtį, susijusią su perdirbimu ir paskirstymu?
- Koks yra prekybos politikos vaidmuo užtikrinant gamintojų bei vartotojų interesų ir mūsų ryšių su eksporto šalimis pusiausvyrą?

5.5. Bendrosios žuvininkystės politikos integravimas į įvairias jūrų politikos sritis

Žuvininkystės sektorius glaudžiai sąveikauja su kitais jūrų sektoriais. Integruota jūrų politika (IJP)[10] apima visų sričių ES politikos ir jūrų reikalų sąveiką. Būsimoji BŽP turi padėti ją pastūmėti pirmyn, vadovaujantis integruotu požiūriu:

– visus sektorius apimantis ekosisteminis jūrų valdymo metodas diegiamas įgyvendinant Jūrų strategijos pagrindų direktyvą, kuri yra IJP aplinkosaugos ramstis ir kuria nustatomas įpareigojimas valstybėms narėms iki 2020 m. pasiekti gerą aplinkos būklę. Būsimoji BŽP turi būti kuriama taip, kad suteiktų tinkamas priemones šiam ekosisteminiam metodui remti[11]. Tai naudinga ir žvejybos sektoriui, nes vadovaujantis šiuo metodu dėmesys bus proporcingai ir nuosekliai skiriamas ir kitų sektorių daromam poveikiui žuvininkystės ištekliams;

– klimato kaitos poveikis jūrų aplinkai bus labai didelis. Nuo taršos ir išteklių pereikvojimo jau kenčiančias jūrų ekosistemas ir biologinę įvairovę ir toliau veiks šiltesnė temperatūra bei rūgštėjimas, o tai lems rūšių dauginimosi ir paplitimo pokyčius, jūrų gyvūnų pasiskirstymo pokyčius bei permainas planktono bendruomenėse. Nauja bendroji žuvininkystės politika turi palengvinti prisitaikymo prie klimato kaitos pastangas, susijusias su įvairiu poveikiu jūrų aplinkai. Klimato kaita – papildomas išbandymas jūrų ekosistemoms, dėl kurio, siekiant išlaikyti išteklius stabilius, būtina kuo skubiau sumažinti žvejybos intensyvumą. Todėl nuo išteklių pereikvojimo, dėl kurio jūrų ekosistemos tapo jautresnės klimato kaitai (todėl joms sunkiau prisitaikyti prie klimato kaitos), turėtų būti pereita prie tausios žvejybos;

---

10 Integruota jūrų politika Europos Sąjungai – COM (2007) 575.

11 Bendrosios žuvininkystės politikos vaidmuo diegiant ekosisteminį jūrų valdymo metodą. Komisijos komunikatas COM (2008) 187.

– žuvininkystės ir akvakultūros sektorius vis intensyviau varžosi su kitais jūrų sektoriais dėl jūrų erdvės. Jūrų erdvės planavimas yra svarbi IJP dalis; būsimoji BŽP turi būti glaudžiai susieta su IJP;

– ypatingas IJP dėmesys darniam pakrančių regionų vystymuisi, pavyzdžiui, tausiajam turizmui, galėtų labai padėti švelninti socialinį ir ekonominį poveikį, kurį daro laivynų pajėgumo mažinimas žvejybos sektoriuje. Atsakomybės už pakrančių regionų bendruomenių vystymąsi negalima priskirti tik BŽP – tai tikslas, kurio reikia siekti įgyvendinant IJP ir ES sanglaudos politiką;

– įvairių jūrų sektorių, įskaitant žuvininkystę, sąveika stebėsenos, duomenų, žinių ir tyrimų srityse yra labai stipri.

Apibrėžiant būsimąją BŽP ir jos vaidmenį planuojant žuvininkystės ir akvakultūros sektoriaus ateitį, būtina atsižvelgti į lemiamos įtakos turinčius veiksnius: klimato kaitą, išmetamųjų teršalų politiką ir energijos vartojimo efektyvumą. Be to, būtina numatyti platesnio masto IJP tikslų finansavimo užtikrinimą arba per Europos žuvininkystės fondą, arba kitomis finansinėmis priemonėmis.

- Kuriose srityse žvejybos pramonė glaudžiai sąveikauja su kitais sektoriais? Kuriose konkrečiose IJP srityse būtina siekti integracijos?
- Kaip pagal jūrų erdvės planavimo sistemą būsimoji BŽP gali padėti užtikrinti, kad žuvininkystės, įskaitant žvejybos laivynus ir akvakultūrą, sektorius galėtų nuolat naudotis jūrų erdve?
- Kaip būsimoji BŽP gali padėti geriausiai užtikrinti suderinamumą su Jūrų strategijos pagrindų direktyva ir šios direktyvos įgyvendinimą?
- Kaip būsimoji BŽP gali padėti prisitaikyti prie klimato kaitos ir užtikrinti, kad žuvininkystė nekenktų jūrų ekosistemų gyvybingumui?

5.6. Žinių pagrindas formuojant politiką

Formuojant BŽP, mokslinės žinios ir duomenys yra gyvybiškai svarbūs, nes politiniai sprendimai turi būti grindžiami patikimomis ir išsamiomis žiniomis apie išteklių naudojimą jų neišsekinant, žvejybos poveikį jūrų ekosistemoms ir pokyčių, tokių kaip klimato kaita, poveikį. Žmogiškieji ir instituciniai ištekliai, kuriuos pasitelkiant būtų galima gauti minėtos informacijos, tampa vis ribotesni, o spręstinų problemų nuolat daugėja ir jos tampa vis sudėtingesnės.

Būsimose ilgalaikėse į BŽP orientuotose mokslinių tyrimų programose dėmesys turi būti skiriamas naujiems uždaviniams, tokiems kaip poreikis skatinti sąveiką Europos, nacionaliniu bei regionų lygmenimis ir susieti žuvininkystės politiką su kitais jūrų reikalais (ypatingą dėmesį skiriant ekosisteminiam metodui ir klimato kaitai) ir tolesnis politikos priemonių ir valdymo vystymas. Neseniai paskelbtas Komisijos komunikatas dėl Europos jūrų ir jūrininkystės mokslinių tyrimų strategijos[12] – pirmasis žingsnis siekiant šios sąveikos.

[12] Europos jūrų ir jūrininkystės mokslinių tyrimų strategija – COM (2008) 534.

Prioritetu turėtų išlikti siekis sustiprinti mokslininkų, politikos formuotojų ir suinteresuotųjų šalių, ypač Žuvininkystės ir akvakultūros patariamojo komiteto bei regioninių patariamųjų tarybų, bendravimą ir užtikrinti jų indėlio visavertiškumą.

- Kaip būtų galima sudaryti sąlygas kokybiškiems moksliniams tyrimams, susijusiems su žuvininkyste ateityje, apimant regionus, kuriuose šiuo metu tokių tyrimų atliekama nepakankamai? Kaip būtų galima geriausiai užtikrinti, kad mokslinių tyrimų programos ES būtų deramai koordinuojamos? Kaip būtų galima užtikrinti išteklių prieinamumą ir jaunų šios srities tyrėjų rengimą?

- Kaip būtų galima geriausiai užsitikrinti ir panaudoti prieinamus išteklius, siekiant laiku gauti aktualios informacijos?

- Kaip būtų galima labiau paskatinti suinteresuotąsias šalis dalyvauti mokslinių tyrimų projektuose ir įtraukti jų žinias į moksliniais tyrimais grindžiamos informacijos išteklius?

5.7. Struktūrinė politika ir viešoji finansinė parama

Viešoji finansinė parama žuvininkystei yra labai svarbi, nepriklausomai nuo to, ar ji skiriama iš ES žuvininkystės lėšų, ar taikant įvairių valstybių narių valstybės pagalbą ir paramos priemones, įskaitant atleidimą nuo mokesčių. Tačiau viešoji finansinė parama dažnai neatitinka BŽP tikslų, visų pirma, poreikio mažinti perteklinį pajėgumą, ir kartais tik sukelia struktūrinių problemų, o ne padeda jas spręsti.

2002 m. BŽP reforma sudarė sąlygas padaryti geroką pažangą reikiama linkme, nes šia reforma iš dalies panaikinta finansinė parama, kuria buvo tiesiogiai skatinamas perteklinis pajėgumas ir per didelės investicijos. Tačiau sąveika vis dar nepakankama, ir vis dar nėra visiškai aišku, kokiomis sąlygomis valstybės narės gali leisti savo žuvininkystės lėšas. Be to, dabartinė sistema nepritaikyta naujoms problemoms spręsti ir prisitaikyti prie sparčiai kintančių aplinkybių. Ji turi išlikti veiksminga ir naujomis aplinkybėmis, pavyzdžiui, plėtojant IJP, įgyvendinant Jūrų strategijos direktyvą ir stengiantis sumažinti klimato kaitos poveikį pakrančių teritorijoms. Šiuo metu Europos žuvininkystės fondo lėšos skirstomos remiantis regionų konvergencijos kriterijais, o ne Europos laivyno sudėtimi ir jo struktūriniais trūkumais.

Tai rodo, kad būtina labiau sieti viešąjį finansavimą (konkrečiai, Europos žuvininkystės fondo) su politikos tikslais ir naujais jūrų veiklai įtakos turinčiais veiksniais. Vykdant kitą reformą reikės užtikrinti, kad dėmesys būtų skiriamas struktūriniams sektoriaus trūkumams šalinti, ir kartu pasirūpinti, kad būtų išvengta bet kokio nepageidaujamo šalutinio šios reformos poveikio. Ji turėtų paskatinti ir palengvinti šio Europos sektoriaus restruktūrizavimą ir modernizavimą, padėti pagerinti jo ilgalaikį ekonominį gyvybingumą ir siekti, kad perteklinis pajėgumas nebūtų palaikomas dirbtinai.

- Kokie turėtų būti pagrindiniai viešosios finansinės paramos prioritetai ateityje ir kodėl? Kokių pokyčių sektoriui gali nepavykti įgyvendinti savo jėgomis ir todėl reikėtų pasinaudoti viešąja finansine parama?

- Kaip būtų galima pakeisti ES finansinių išteklių skyrimo objektą, kad būtų

skatinamos naujovės ir prisitaikymas prie naujų politikos krypčių ir aplinkybių? Ar kurią nors naują politikos sritį būtina finansuoti? Ar viešoji finansinė parama turėtų būti daugiausia skiriama konkretiems darbams, pavyzdžiui, žuvų išmetimo į jūrą praktikos žvejybos pramonėje nutraukimui?

- Kaip būtų galima užtikrinti galimų BŽP lėšų sąveiką ir suderinamumą su kitomis ES ir nacionalinėmis priemonėmis?

- Kaip būtų galima pasiekti būsimosios BŽP ramsčių sąveikos? Ar viešosios paramos teikimas turėtų priklausyti nuo to, ar valstybės narės geba pasiekti politikos tikslus?

- Kaip būtų galima plėtoti ES finansinius išteklius, kad būtų galima užtikrinti lankstumą, reikalingą norint skubiai reaguoti į krizės keliamus sunkumus?

- Ar viešoji finansinė parama turėtų būti taikoma vienodai visiems sektoriams (smulkiu ir stambiu mastu)? Ar skirstant Europos žuvininkystės fondo lėšas ir toliau turėtų būti remiamasi konvergencijos ir ne konvergencijos regionais?

- Ar netiesioginė parama, tokia kaip su žuvininkystės valdymu susijusios paslaugos (galimybė naudotis ištekliais, moksliniai tyrimai, kontrolė), turėtų būti ir toliau teikiama nemokamai visiems pramonės sektoriams?

- Ar nuolatinės žuvininkystės sektoriaus subsidijos turėtų būti laipsniškai panaikintos, laikinai paliekant tik tas, kuriomis siekiama sušvelninti sektoriaus restruktūrizavimo daromą socialinį poveikį?

5.8. Išorės aspektai

Pagal Sutartį Europos Sąjungos išimtinė kompetencija, susijusi su gyvųjų vandens išteklių išsaugojimu, aprėpia ES laivynų žvejybos veiklos ne ES vandenyse valdymą.

Vadovaujantis bendrosios žuvininkystės politikos išorės aspektais, pagrindinis tokios veiklos tikslas turėtų būti: imti taikyti tausios ir atsakingos žuvininkystės principus tarptautiniu mastu. Šis tikslas turėtų būti visiškai integruotas į IJP siekius užtikrinti gerą jūrų valdymą ir darnų pakrančių regionų vystymąsi. Kiti BŽP išorės aspektus šiuo metu lemiantys tikslai, pavyzdžiui, išlaikyti ES laivyną tarptautiniu mastu ir užtikrinti, kad šis laivynas aprūpintų ES rinką, šiuo metu yra mažiau svarbūs.

Mintis, kad ES laivų buvimas visame pasaulyje įrodo ES reikšmingumą ir įtaką regioninėms žuvininkystės valdymo organizacijoms, šiandien neatrodo labai akivaizdi: daugelis tarptautinių partnerių, net ir neturėdami jokių žuvininkystės interesų, įrodė gebą daryti įtaką visuotiniam žuvininkystės valdymui ir aktyviai dalyvauti tarptautiniuose forumuose. Be to, neabejotina ES rinkos svarba pasaulio prekybos žuvininkystės produktais sistemoje visiškai pateisina ES siekį imtis veiksmų regioniniuose ir kituose daugiašaliuose forumuose. Būtina paminėti ir tai, kad ES išorės laivynui aprūpinti ES rinką trukdo didelis ir nuolat augantis priklausomumas nuo importo.

Būtina užtikrinti visų BŽP dalių suderinamumą su kitų sričių ES politika. Siekiant deramai atsižvelgti į išorės aspektus, ES plėtros ir aplinkos politikai būtina suteikti ypatingą vaidmenį.

Todėl ypač svarbu peržiūrėti ir iš naujo apibrėžti išorės aspektų tikslus, kad jie atitiktų XXI a. poreikius.

Būsimąja BŽP ir toliau tarptautiniuose forumuose, tokiuose kaip JT Generalinė Asamblėja bei Maisto ir žemės ūkio organizacija (MŽŪO), turėtų būti skatinama atsakinga žuvininkystė – tai bendros ES atsakomybės ir pastangų užtikrinti geresnį jūrų valdymą visame pasaulyje dalis. Turime tęsti darbą, susijusį su jūrų teise ir pažeidžiamų jūrų ekosistemų apsauga nuo naikinamosios žvejybos praktikos, taip pat tęsti derybas, kad būtų pasiektas tarptautinis susitarimas dėl nacionalinei jurisdikcijai nepriklausančių jūros genetinių išteklių.

Regioninės žuvininkystės valdymo organizacijos (RŽVO) iki šiol laikomos geriausiomis žuvininkystės, visų pirma, dviejų ar daugiau valstybių vandenyse sutinkamų žuvų išteklių ir toli migruojančių žuvų išteklių išskirtinėse ekonominėse zonose (IEZ) ir atviroje jūroje, valdymo priemonėmis. Tačiau jų veiklos rezultatai nėra vienodi, ir jos ne visada buvo veiksmingos priimant griežtas žuvų išteklių išsaugojimo ir valdymo priemones, užtikrinant atitiktį šioms priemonėms ar taikant atitinkamas kontrolės priemones. Todėl būtina sustiprinti minėtų organizacijų indėlį šioje srityje ir apskritai pagerinti jų veiklos rezultatus. Siekiant šio tikslo lemiamos reikšmės turės bendradarbiavimas su tarptautiniais partneriais.

2002 m. BŽP reforma sudarė sąlygas pereiti nuo tradicinių žuvininkystės susitarimų, daugiausia grindžiamų principu „mokėk ir žvejok“, prie visapusiško ir bendradarbiauti skatinančio požiūrio sudarant dabartinius žuvininkystės partnerystės susitarimus (ŽPS). Esamais žuvininkystės partnerystės susitarimais ES laivams ne tik leidžiama vykdyti veiklą šalių partnerių vandenyse, bet ir siekiama stiprinti tų šalių pajėgumą ir taip užtikrinti tausią žuvininkystę jų vandenyse.

Didžioji su šiais susitarimais sietino finansinio indėlio dalis skirta padėti šalims partnerėms stiprinti jų žuvininkystės politiką, įskaitant mokslinius tyrimus ir žuvininkystės veiklos kontrolę ir stebėjimą jų vandenyse. Tačiau šių susitarimų įgyvendinimas reikalauja labai daug pastangų, be to, paaiškėjo, kad daugelyje šalių juos įgyvendinti sunku dėl politinių neramumų arba dėl lėto, o kartais ir apskritai nesamo žuvininkystės politikai skirtos pagalbos įsisavinimo. Priešingai, ES žvejybos sektoriaus dalių, visų pirma tunų sektoriaus, atstovai reiškia didelį susidomėjimą susitarimų tinklų plėtra, kad galėtų aprėpti daugiau kaimyninėse IEZ žvejojamų migruojančių žuvų kelių. ES žvejai taip pat domisi veiklos vykdymu tose IEZ, kuriose ES susitarimais užtikrinamas aukšto lygio teisinis saugumas ir skaidrumas.

Didžiausias ŽPS pranašumas – tai, kad jais padedama gerinti žuvininkystės valdymą besivystančių šalių vandenyse. Vis dėlto, siekiant geriau įvertinti išteklių apsaugos būklę ir nustatyti tausų sužvejojamų žuvų kiekį, turėtų būti skatinama atlikti mokslines analizes ir tyrimus.

Parama žuvininkystės sektoriui, visų pirma teikiama pagal ŽPS, prisidėjo prie šio sektoriaus vystymo, bet neturėjo reikšmingos įtakos kovojant su skurdu ir siekiant

tūkstantmečio vystymosi tikslų. Vykdant išorės žuvininkystės politiką turėtų būti labiau atsižvelgiama į trečiųjų valstybių aprūpinimo maistu strategijas.

Todėl, siekiant ištirti alternatyvius bendradarbiavimo su trečiosiomis valstybėmis būdus, kurie labiau atitiktų tiek mūsų, tiek mūsų sektoriaus, tiek partnerių poreikius, esama mūsų susitarimų struktūra turėtų būti peržiūrėta. Šiuo tikslu vertėtų ištirti regioninio bendradarbiavimo formų diegimo galimybę, ypač laikotarpiu, kai regioninė integracija skatinama kaip vystymosi priemonė.

- Pagrindinis BŽP tikslas – skatinti atsakingą ir tausią žuvininkystę. Ar yra priežasčių, dėl kurių BŽP išorės aspektams turėtų būti keliami kitokie tikslai?
- Kaip ES galėtų sustiprinti savo vaidmenį tarptautinėje arenoje, kad paskatintų geresnį jūrų, ypač žuvininkystės, valdymą visame pasaulyje?
- Kaip ES turėtų bendradarbiauti su savo partneriais, kad RŽVO taptų veiksmingesnės?
- Priešingai dabartiniam laisvo naudojimosi tarptautiniais vandenimis principui, ar žvejai turėtų mokėti už teisę žvejoti atviroje jūroje, kur jų veiklą prižiūrėtų RŽVO?
- Kaip, atsižvelgiant į būsimus tarptautinius žuvininkystės susitarimus, būtų galima siekti tokių tikslų, kaip investicijų skatinimas (bendrų įmonių kūrimas, dalijimasis praktine patirtimi ir technologijomis, žvejybos sektoriaus investicijų ir pajėgumo valdymas ir t. t.), darbo vietų kūrimas (laivuose, uostuose, perdirbimo pramonėje) ar gero jūrų valdymo skatinimas?
- Ar žuvininkystės partnerystės susitarimai yra geriausia priemonė tausiai žuvininkystei ne ES vandenyse užtikrinti, o gal reikėtų juos pakeisti kitomis bendradarbiavimo formomis? Ar reikėtų ištirti regioninius aspektus; ar jie turėtų pakeisti arba papildyti įprastą dvišalę sistemą?
- Kaip, siekdami įvertinti žuvų išteklių tvarumą ir žvejybos veiklos kontrolę, galėtume mokslinius tyrimus padaryti skaidresnius ir veiksmingesnius?
- Kaip galime užtikrinti geresnį bendradarbiavimą ir atitiktį naujoms taisyklėms besivystančiose šalyse?
- Ar ES veiklos vykdytojai turėtų padengti visas žvejybos trečiųjų valstybių vandenyse išlaidas, o gal jos turėtų būti ir toliau iš dalies kompensuojamos iš Bendrijos biudžeto?
- Kaip galėtume prisidėti, pavyzdžiui, teikdami tikslinę pagalbą, prie žuvininkystės valdymo pajėgumo didinimo besivystančiose šalyse?
- Ar turėtų būti aktyviai siekiama Europos žvejybos laivų ir interesų trečiosiose valstybėse integracijos kaip BŽP išorės aspektų tikslo, visų pirma siekiant paremti susijusių šalių partnerių vystymąsi?
- Kaip galime sustiprinti skirtingų paramos formų bei skirtingų žuvininkystės

sektoriaus partnerių ir pakrantės valstybių vystymosi strategijų sąveiką?

- Ar akvakultūra turėtų būti įtraukta į būsimus partnerystės susitarimus?
- Kaip, siekiant tvarumo ir ekologinės bei socialinės naudos, būtų galima sustiprinti trečiųjų valstybių smulkaus masto žuvininkystės potencialą?

5.9. Akvakultūra

Akvakultūros sektoriaus indėlis į iš vandens gyvūnų pagamintų maisto produktų gamybą visame pasaulyje nuolat didėja. Nors Europos Sąjungoje akvakultūros produktų gamyba – svarbi daugelio pakrančių ir žemyninių regionų ekonominė veikla, pastaraisiais metais jos intensyvumas nepakito. Atskirame komunikate[13] Komisija nagrinėjo specifines, trumpalaikes ir vidutinės trukmės akvakultūros problemas. Beje, svarbu aptarti akvakultūros vaidmenį įvykdžius BŽP reformą.

- Koks turėtų būti akvakultūros vaidmuo būsimojoje BŽP: ar reikėtų ją įtraukti į BŽP kaip pamatinį ramstį, su kuriuo siejami konkretūs tikslai ir priemonės, o gal už ją turėtų būti atsakingos valstybės narės, kurios ir vystytų ją nacionaliniu lygmeniu? Kokių priemonių būtina imtis siekiant integruoti akvakultūrą į BŽP?

6. TOLESNI ŽINGSNIAI

Rengiantis reformai neketinama atsisakyti siekio padaryti BŽP veiksmingesnę – bus daroma, kas numatyta. Daug ką galima ir ketinama nuveikti dar iki pradedant reformos įgyvendinimą, konkrečiai:

– reformuoti kontrolės politiką, siekiant užtikrinti, kad sprendimai būtų tinkamai įgyvendinami ir kad visoms valstybėms narėms būtų sudaromos vienodos sąlygos;

– tęsti kovą su neteisėta, nedeklaruojama ir nereglamentuojama žvejyba, siekiant sustabdyti tokią žvejybą Europos vandenyse ir bet kokių tokios žvejybos būdu gautų produktų importą;

– skatinti naujas iniciatyvas, siekiant nutraukti žuvų išmetimo į jūrą praktiką ir apsaugoti pažeidžiamas rūšis bei buveines;

– bendrąją žuvininkystės politiką nuosekliai integruoti į IJP, įskaitant paramą jūrų strategijai įgyvendinti, siekiant užtikrinti jūrų ekosistemų aplinkos apsaugą;

– parengti naują akvakultūros strategiją, siekiant pašalinti šio sektoriaus vystymąsi trikdančias kliūtis;

– nustatyti ir įgyvendinti papildomus ilgalaikius išteklių valdymo planus, siekiant sumažinti pereikvotų išteklių žvejybos intensyvumą ir atkurti juos iki didžiausio tausią žvejybą užtikrinančio sužvejotų žuvų kiekio;

---

[13] Komisijos komunikatas Tarybai ir Europos Parlamentui „Darnios akvakultūros ateities kūrimas. Naujas postūmis įgyvendinti Europos akvakultūros darnios plėtros strategiją“, COM (2007) 162.

– stiprinti skaidrumą vartotojų labui ir toliau siekti, kad produktus rinkos grandinėje būtų galima kuo lengviau atsekti.

Kol bus svarstoma ilgesnio laikotarpio politikos sistemos peržiūra, šiomis iniciatyvomis bus siekiama išspręsti trumpalaikes ir vidutinės trukmės problemas. Šias iniciatyvas bus stengiamasi vystyti kuo labiau atsižvelgiant į naujas bendrosios žuvininkystės politikos reformos kryptis.

Ši žalioji knyga kartu su suinteresuotųjų šalių organizacijų, mokslinių tyrimų bendruomenės, valstybių narių vyriausybių, pilietinės visuomenės ir trečiųjų valstybių nuomonėmis turėtų būti viešų diskusijų dėl būsimosios BŽP pagrindas. Komisija tikisi, kad į šias diskusijas įsitrauks įvairių sričių politikos formuotojai ir piliečiai: tiesiogiai susiję su žuvininkystės sektoriumi, kitų politikos sričių atstovai ir Europos piliečiai apskritai – vartotojai, piliečiai ir mokesčių mokėtojai. Besivystančių šalių atstovai ir suinteresuotosios šalys taip pat raginami reikšti savo poziciją diskusijose.

Atsižvelgdama į biudžeto peržiūros rezultatus ir nesiekdama padaryti įtakos būsimam kitos finansinės programos svarstymui, Komisija per pirmąjį 2010 m. pusmetį apibendrins diskusijas ir pateiks išvadas, kokia linkme turėtų būti vykdoma BŽP reforma. Po to bus atliktas poveikio vertinimas, o po tolesnių konsultacijų su suinteresuotosiomis šalimis Komisija parengs naujo pagrindinio reglamento pasiūlymą, kurį pateiks Tarybai ir Europos Parlamentui kartu su visais kitais teisiniais pasiūlymais, susijusiais su nauja finansine programa po 2013 m.

7. IŠSAKYKITE SAVO NUOMONĘ

Šios žaliosios knygos paskirtis – inicijuoti ir paskatinti viešas diskusijas, išsiaiškinti požiūrį į būsimąją BŽP. Komisija kviečia visas suinteresuotąsias šalis[14] išreikšti nuomonę šioje žaliojoje knygoje iškeltais klausimais ir pateikti ją kartu su visomis papildomomis pastabomis iki 2009 m. gruodžio 31 d. adresu

European Commission – Directorate-General for Maritime Affairs and Fisheries

„CFP Reform“

B-1049 Brussels

Belgija

arba e. paštu mare-cfp-consultation@ec.europa.eu.

Visos nuomonės bus paskelbtos internete. Būtinai perskaitykite specialų pareiškimą apie privatumo apsaugą vykstant šioms konsultacijoms. Jame informuojama, kaip bus tvarkomi jūsų asmens duomenys ir panaudojama nuomonė.

[14] Profesinės organizacijos kviečiamos registruotis Komisijos interesų grupių atstovų registre (http://ec.europa.eu/transparency/regrin). Šis registras įsteigtas atsižvelgiant į Europos skaidrumo iniciatyvą ir siekiant tiek Komisijai, tiek plačiajai visuomenei suteikti informacijos apie interesų grupių atstovų tikslus, finansavimą ir struktūrą.

Patvirtinamuosius dokumentus ir papildomą informaciją apie konsultacijas galima rasti interneto svetainėje http://ec.europa.eu/fisheries/reform.

8. SANTRUMPOS

BŽP – bendroji žuvininkystės politika

ŽAPK – Žuvininkystės ir akvakultūros patariamasis komitetas

BRO – bendras rinkų organizavimas

EŽF – Europos žuvininkystės fondas

IEZ – išskirtinė ekonominė zona

ŽPS – žuvininkystės partnerystės susitarimas

TJTT – Tarptautinė jūrų tyrinėjimo taryba

IJP – integruota jūrų politika

MSY (angl.) – didžiausias tausią žvejybą užtikrinantis sužvejotų žuvų kiekis

GO – gamintojų organizacijos

RPT – regioninė patariamoji taryba

RŽVO – regioninės žuvininkystės valdymo organizacijos

BLSK – bendras leidžiamas sužvejoti kiekis